

Ақийда дарслари (160-дарс). Аллоҳ яхшиликка, тоатларга йўллаб қўйиши ризқдир

19:00 / 06.12.2021 2572

Аҳли сунна ва жамоа мазҳаби уламолари «Аллоҳ таоло одамлар ва ҳайвонлардан иборат Ўз махлуқотларига берган ва улар манфаат олган дунёвий ва ухровий ҳар бир нарса ризқдир», деб таъриф берганлар.

Аллоҳ таоло оқил ва оқил эмас, катта ёки кичик ҳар бир инсонга, ҳар бир ҳайвонга берган ва улар манфаатланадиган таом, ичимлик, кийим ёки маскан уларнинг ризқидир.

Шунингдек, Аллоҳ таолонинг уларни яхшиликка муваффақ қилиши, тоатларга йўллаб қўйиши ҳам ризқдир.

Аллоҳ таоло Ҳуд сурасида:

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَعْبُدُوْا سُبْحٰنَ رَبِّكَ الَّذِيْ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يَلَعْ ۗ اِنَّ رَحْمَةً رَّبِّكَ لَءَلِيْمَةٌ ۗ
يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَعْبُدُوْا سُبْحٰنَ رَبِّكَ الَّذِيْ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يَلَعْ ۗ اِنَّ رَحْمَةً رَّبِّكَ لَءَلِيْمَةٌ ۗ

«Ер юзидаги жонзот борки, уларнинг ризқи Аллоҳнинг зиммасидадир. У уларнинг қароргоҳларини ҳам, сақланиб турадиган жойларини ҳам билур. Ҳаммаси очиқ-ойдин китобда бордир», деган (6-оят).

Ер юзида ўрмалаган нарса – одамзот, ҳайвонот, ҳашарот, қурт-қумурсқа ва бошқа жонзотлардир. Шуларнинг ҳаммасига Аллоҳ таоло ризқ беради. Ҳаммасининг юргани, тургани, туғилгани ва бошқа ҳолатларини билади. Буларнинг ҳаммаси очиқ-ойдин ва равшан китобда ёзиғлик ҳамдир.

Ризқ икки қисм бўлади: ҳалол ризқ ва ҳаром ризқ.

Бунга далил Бақара сурасидаги қуйидаги оятдир:

هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغُلَّةَ لَكُمْ وَأُورِكُمْ مَاءً وَأَنْتُمْ لَهَا كَاثِرُونَ مِمَّا رَزَقَكُمُوهَا وَأَنْتُمْ لَهَا كَاثِرُونَ وَمَا يَذُقُوا مِنْ مُلْحَمَةٍ وَمَا يَذُقُوا مِنْ مُلْحَمَةٍ يُرْوَدُونَ

«Эй иймон келтирганлар! Биз сизларга ризқ қилиб берган нарсаларнинг покларидан енглар ва Аллоҳга шукр қилинглари, агар Унгагина ибодат қиладиган бўлсаларингиз» (172-оят).

Аллоҳнинг Ўзи мўмин бандаларига ризқ қилиб берган нарсаларидан покни еб, лаззатланган бандалар ризқ берган Зотга – Аллоҳга шукр келтиришлари зарурлигини англатмоқда.

Мўмин инсон Аллоҳнинг амрига биноан доимо пок нарсани ейди. Бу илоҳий амр унинг фойдаси учундир. Пок озуқа ила озуқаланган инсон соғ-саломат бўлади.

Аллоҳ таоло Анкабут сурасида:

مَنْ يَعْصِ أَمْرًا مِنْ أَمْرِ اللَّهِ يَرْزُقْهُ اللَّهُ وَأَنْتُمْ لَهَا كَاثِرُونَ

«Ўз ризқини кўтара олмайдиган қанчадан-қанча жонзотлар бор. Уларга ҳам, сизларга ҳам Аллоҳ ризқ берадир. Ва У ўта эшитувчидир, ўта билувчидир», деган (60-оят).

Дарҳақиқат, ўйлаб кўрадиган бўлсак, кўпгина жонзотлар ризққа муҳтож бўлганида, уни тановул қилишдан бошқа нарсани билмайди. Ризқ топиш учун ҳаракат ҳам қилмайди. Ризқни ўзи билан кўтариб ҳам юрмайди. Ўзига ризқ жамғармайди ҳам. Фақат ризқ керак бўлганида, уни тановул қилади, холос. Аммо ризқ тополмасдан, бирортаси очиқиб, ўлиб ҳам қолмайди. Ризқини териб еб юраверади.

Фақат инсонгина ризқ тўплашни одат қилган. Илоҳий таълимотлардан узоқ бўлган кўпгина одамлар ҳаётни ризқ-рўз учун курашишдан иборат, деб ўйлайдилар. Улар ўзларича, ризқни ўзимиз топмоқдамиз, деб гумон қиладилар.

Аслида эса:

«Уларга ҳам, сизларга ҳам Аллоҳ ризқ берадир».

Яъни ўз ризқини ўзи кўтара олмайдиган ўша жонзотларга ҳам, инсонларга ҳам ризқни Аллоҳ таоло беради.

Аллоҳ таоло Талоқ сурасида:

مُّكِّنْ لِدَعْوِيٍّ وَذُوْدِهِ شَأْوٍ فُؤْرَعْمَبُّ نُهُوْقِرَافٍ وَفُؤْرَعْمَبُّ نُهُوْكُسْمَافٍ نُهُوْلَجَّأَنْعَلَبِ إِذِإِ
قَّتِي نَمَوْرَخِالْمَوْيْلِأَوِةَلِلْبَابِ نَمَوْي نَاك نَمِوْبُ طْعُوِيْ مُكَلِدِةَلِلْةَدَاةَشَلِا أَوْمِيْقِأَوِ
أَجْرَحْمُهُ لَلْعَجِيْةَلِلْا

ةَلِلْا نِإُهُبَسَحَ وَهَفِةَلِلْا لَعَلْكَوَتِي نَمَوْبَسَتَحِيْ اَلْتِيْح نَمُهُوْقُرِيْوِ
أَرْدَقِيْ شَلْا لَلْعَجِةَلِلْا لَعَلْكَوَرْمُأَغِا لَب

«Ким Аллоҳга тақво қилса, унинг йўлини очиб қўядир ва унга ўзи ўйламаган тарафдан ризқ берур», деган (2-3-оятлар).

Яъни, ким Аллоҳ буюрганини қилиб, қайтарганидан қайтса, бу дунё ва у дунёнинг қийинчиликларидан чиқадиган йўлни Аллоҳнинг Ўзи кўрсатиб қўяди. Тақводор шахснинг мушкулини доимо Аллоҳнинг Ўзи енгил қилиб туради. Шу билан бирга, унга ўзи ўйлаб, хаёлига келмаган томондан ризқу рўз етказиб беради. Одатда, кишилар ризқу рўзим сероб бўлсин, деган мақсадда тақводан воз кечишади. Бу эса аксинча натижага олиб келади.

Ушбу ояти кариманинг маъносидан келиб чиқадиган қоидага биноан, тақводорлик қийинчиликларнинг осонлашиши ва ризқнинг ўйламаган тарафдан келишига сабаб бўлади.

Одам ишлаб топиб, ўзи манфаат олмаган нарсалар унинг ризқи бўлмайди. Мисол учун, одам ўлганидан кейин меросхўрларига қолган нарсалар унинг ризқи эмас, ўша нарсалардан манфаат оладиган меросхўрларнинг ризқидир.

Аллоҳ таоло томонидан бандага бериладиган ҳар бир нарса ризқ эканини Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳадиси шарифларидан ҳам тушуниб оламиз.

ةَلِيْلَعُهُ لَلْا لَلْصِيْبِنَلْا نَعُهُوْعُ لَلْا لِيْصِرِّيْرَامِنَالْا لَشَبَكِيْبَانَعِ
اَم: «لِاق، هُوَطَفْحِا فَاثِيْحُ مَكُتَّحُأَوْ، نُهُوْيَلَعُ مَسْقُأُةَالْت» : لِاق مَلَسَوِ
هُدَا زَالِا هُوَيْلَعِ رَبِّصَفِّةَمَلْطَمُ دُبَعَمَلْطِا لَوِةَقَدَصْنَمِ دُبَعُ لَامَصَقَن
وَأُ «رُقَفَبَابِةَلِيْلَعُهُ لَلْا لَحْتَفِا لَلْا لَأَسَمَبَابِ دُبَعَحْتَفِا لَوِ، اَزَعُهُ لَلْا

عَبْرًا لِيُنْذِرَ الَّذِينَ آمَنُوا: لَأَقُولُ، «هُوَ طِفْحٌ أَثَرِ دَحْمٍ كُنْتُ دَحْمًا». وَأَوْحَىٰ مَلَكُ
عَبْرًا لِيُنْذِرَ الَّذِينَ آمَنُوا، وَأَمْلَعُ وَأَلَامُ هَلْ لَأَوْحَىٰ دَبْعٌ: رَفَن
هُ لَأَوْحَىٰ دَبْعٌ، لَزَانَ مَلَا لَصَفَّ أَبْ أَدَهَفَ، أَقْحَ هَيْفَ هَلْ لَمْ لَعَيْ وَهُمَحَرَ
تَلْمَعَلْ أَلَامُ يَلْ نَأْ وَلِ: لَوْ قِيَّ نَلْ أَقْدَاصَ وَهَفَ، أَلَامُ هُوَ قُزْرِي مَلْ وَأَمْلَعُ
مَلْ وَأَلَامُ هَلْ لَأَوْحَىٰ دَبْعٌ وَهُمَحَرَ وَهَفَ، نَلْ لَمْ لَعَيْ
أَلْ وَهُمَحَرَ هَيْفَ يِقْتَبِي أَلْ، مَلْعُ رِيَّ غَبْ هَلْ أَمْ يَفْ طَبْحَيَّ وَهَفَ، أَمْلَعُ هُوَ قُزْرِي
دَبْعٌ، لَزَانَ مَلَا لَصَفَّ أَبْ أَدَهَفَ، أَقْحَ هَيْفَ هَلْ لَمْ لَعَيْ أَلْ وَهُمَحَرَ هَيْفَ لَصَي
هَيْفَ تَلْمَعَلْ أَلَامُ يَلْ نَأْ وَلِ: لَوْ قِيَّ وَهَفَ، أَمْلَعُ أَلْ وَأَلَامُ هَلْ لَأَوْحَىٰ قُزْرِي مَلْ
يُدْمَرُ لَأَوْحَىٰ. «أَوْسَ أَمُّ رُزُوفَ، وَتَيِّنَبَ وَهَفَ، نَلْ لَمْ لَعَيْ»

Абу Кабша ал-Анморий розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоху алайҳи васаллам шундай дедилар: «Уч нарсага қасам ичаман: банданинг моли садақа ила нуқсонга учрамас. Банда бир зулмга учраса-ю, унга сабр қилса, албатта, Аллоҳ унинг иззатини зиёда қилур. Банда тиланчилик эшигини очса, албатта, Аллоҳ унга фақирлик эшигини очар (ёки шунга ўхшаш бир калима айтдилар). Сизга бир ҳадис айтаман, ёдлаб олинглар:

Албатта, дунё тўрт нафарникидир:

Бир бандага Аллоҳ молини ҳам, илмини ҳам ризқ қилиб берган. У бу билан Роббига тақво қилур. Силаи раҳм қилур. Ундаги Аллоҳнинг ҳаққини билур. Бу энг афзал даражадир.

Бир бандага Аллоҳ илми ризқ қилиб берибди-ю, молни ризқ қилиб бермабди. У содиқ ниятли бўлиб, «Агар молим бўлганида, фалончининг амалини қилар эдим», дейди. У ниятига яраша олади. Икковларининг ажри баробардир.

Бир бандага Аллоҳ молни ризқ қилиб берибди, аммо илми бермабди. У илмсиз равишда молини тўғри келган томонга сочади. У билан Роббига тақво қилмайди, силаи раҳм қилмайди. Ундаги Аллоҳнинг ҳаққини билмайди. Бу энг ёмон даражадир.

Бир бандага Аллоҳ молни ҳам, илми ҳам ризқ қилиб бермабди. У эса «Агар молим бўлганида, фалончининг амалини қилар эдим», дейди. У ниятига яраша олади. Икковларининг гуноҳи баробардир», дедилар».

Термизий ривоят қилган.

Бу ҳадиси шарифда молга қўшиб илмнинг ҳам ризқ деб аталиши эътиборга сазовордир. Шу билан бирга, банда Аллоҳ таоло томонидан берилган ризққа нисбатан қилган тасарруфига биноан турли даражаларга эришишини ҳам билиб олмоқдамиз. Ризқни тақво билан Аллоҳ таолонинг розилиги учун сарфлаган банда олий даражага эришади. Ризқни илмсиз равишда тўғри келган томонга сочган, у билан Роббига тақво қилмаган, силаи раҳм қилмаган, ундаги Аллоҳнинг ҳаққини билмаган банда эса энг ёмон даражада бўлади.

«Сунний ақийдалар» китоби асосида тайёрланди